

Opnieuw geboren?

Vorbereid door Karel Braun, Bert van Dijk en Joke Visser, aan de piano: Taco Querens

Welkom, stilte, licht ontsteken

♪ Dit huis is een huis waar de deur open staat

Map 126

Inleiding op de viering

Al een paar weken geleden realiseerde ik mij dat het in onze ekklesia gebruikelijk is dat het uittredend stuurgroeplid na de eerste viering in het nieuwe jaar een nieuwjaarpraatje houdt. En dat die eer dit keer dus aan mij te beurt valt. Hoewel ik bij dat soort dingen meestal iemand van het laatste moment ben, begon ik, in een nacht dat ik de slaap niet kon vatten, toen al het denken over 'wat ga ik dan zeggen'. Ik ervoer het als bijzonder dat daarbij het woord 'dankbaar' bij mij opkwam. Het is een woord dat ik de laatste tijd vaker gebruik, terwijl ik dat heel lang een jeukwoord heb gevonden. En dat bracht mij dan weer bij de vraag: waarom vond ik dat een jeukwoord?

Kortom, er kwamen allerlei gedachten in mij op, ook over wat ik jullie na de viering bij de bubbels ga vertellen, waardoor ik bedacht dat dit wel eens een te lang verhaal zou kunnen worden voor enkel een nieuwjaarspraatje. Daarom heb ik de stuurgroep gevraagd of ik ook de overweging van vandaag mocht doen. Dat mocht, als het ook maar zou gaan over het jaarthema voor dit jaar: Zevenmaal of Zevenmaal opnieuw geboren'.

♪ Woord dat ruimte schept

VL 537

Lezing: [Johannes 3: 1-11](#)

♪ Waar vriendschap is en liefde daar is God

VL 656

Overweging

Degenen die over het jaarthema voor dit jaar hebben nagedacht (Theo, Einar en Joke Visser) hebben in een mail van afgelopen zomer toegelicht hoe zij op het thema 'Zevenmaal' zijn gekomen. En wat zij schreven is te mooi om hier niet nog een keer te herhalen:

Toen we (Theo, Einar en Joke, dus) brainstormden over het jaarprogramma 2023 bedachten we dat de Ekklesia dan 49 jaar bestaat, 7 maal 7 jaar. Dat bracht ons op het getal zeven, in de bijbel en de christelijke traditie een belangrijk getal. Van oudsher symboliseert het volheid. De aarde is na zeven dagen af – de zevende dag is heilig, moet geheiligd, is leeg. Zeven keer om Jericho lopen is voldoende – dan vallen de muren.

We dachten aan de vijf broden en twee vissen (samen 7), die voldoende waren voor vijfduizend mensen. 'Zeven was voldoende' dicht Willem Barnard daarover in een bekend liedje.

Maar soms is zeven helemaal niet voldoende. Als je denkt dat de maat vol is als je zeven maal je broeder of zuster hebt vergeven, dan zegt Jezus, niet zeven maal moet je vergeven, maar zeventig maal zeven maal.

Zo zijn er veel bijbelverhalen over de volheid van de schepping, verhalen waarin het getal 7 vaak een rol speelt.

We hebben het ook gehad over de huidige tijd, een tijd van toenemende verwarring, een scharniertijd, een tijd waarin steeds duidelijker wordt dat het zo niet langer kan, dat een nieuwe samenleving nodig is, omdat de aarde kapot gaat als we op de oude voet verder gaan. Een nieuwe geboorte, dus. Dat bracht ons op het jaarthema 'Zeven maal opnieuw geboren'. Tot zover Theo, Einar en Joke.

Huub Oosterhuis heeft zich voor het lied Zeven maal opnieuw geboren laten inspireren door Mattheus 18 : 21-22: het verhaal waarin Jezus zegt dat je niet zeven maal moet vergeven, maar zeventig maal zeven maal.

Waarom zo vaak, zo vroeg ik mij af, wat is het nut daarvan? Dat deed mij denken aan een gebeurtenis waar ik een tijdje geleden als buitenstaander getuige van was.

Twee jongetjes zijn aan het klieren en het ene jongetje, ik noem hem hier Johan, slaat het andere. De moeder van Johan ziet dat gebeuren en zegt: "Johan, dat mag niet, zeg eens sorry".

"Nee", zegt Johan.

"Johan, zegt eens sorry".

"Nee", zegt Johan.

"Johan, zeg eens sorry".

En net toen ik mij begon af te vragen hoe lang de moeder de strijd zou blijven aangaan mompelde Johan met grote tegenzin en wegstarend: "Sorry".

Moeder: "Nee Johan gewoon , gewoon sorry zeggen".

Johan (nog steeds met tegenzin): "Sorry".

Moeder (nu nadrukkelijk): "Johan, nog één keer".

Johan (boos en met stemverheffing): "Sorry, sorry, sorry, sorry, sorry".

En na die zevende sorry zag ik Johan ontdooien. "Sorry", zei hij zachtjes, het andere jongetje nu wel aankijkend.

Die gebeurtenis lichtte voor mij een tipje van de sluier op van het waarom van die zeventig maal zeven maal. Johan had meer dan zeven keer nodig om over zijn eigen wrok heen te kunnen stappen en nu wel gemeend sorry te kunnen zeggen. En het andere jongetje, dat er de hele tijd wat bedremmeld bij had gestaan hoefde alleen maar te zeggen: "Oké".

Zevenmaal opnieuw geboren wordt een mens om mens te worden, dicht Oosterhuis.

Het klinkt misschien wat pathetisch om te zeggen dat de Johan van zonet opnieuw geboren werd, maar zijn moeder heeft hem (al dan niet bewust) wel laten ervaren dat hij over zijn wrok kan heenstappen. Hier was zeven keer genoeg, maar hij zal vast in zijn leven momenten tegenkomen dat hij meer dan zeven keer nodig heeft.

Ik denk niet dat Johan op dat moment dankbaar was voor die ervaring, maar wie weet denkt hij er nog eens aan terug.

Intussen zat ik nog met de vraag wat maakt dat ik het woord dankbaar lang een leukwoord vond, terwijl ik de laatste tijd steeds vaker dankbaarheid ervaar.

Zo'n ervaring met dankbaarheid had ik in een telefoongesprek dat ik had met mijn neef Duco. Duco is een paar jaar jonger dan ik en zit al heel lang door MS in een rolstoel. Wij spreken elkaar niet heel vaak, de laatste keer zal zo'n drie jaar geleden zijn geweest. Al een tijdje dacht ik "Ik moet Duco weer eens bellen", maar vaak schoot dat er dan weer bij in, tot een paar weken geleden. Toen ik hem belde nam hij op met: "Karel, wat fijn dat je belt". Als ik die woorden teruglees en mij herinner hoe hij dat zei, dan hoorde ik daar al dankbaarheid in. Op mijn vraag naar hoe het met hem gaat vertelde hij dat hij sinds het begin van het inmiddels vorig jaar niet had gewerkt, vanwege helse pijnen in zijn tong. En dat hij daardoor niet had kunnen eten, kunnen praten en heel moeilijk kunnen slikken. Ik probeerde mij voor te stellen hoe dat moest zijn.

"Ik ben een aarts optimist", zo zei hij, maar het afgelopen jaar had hij er erg aan getwijfeld wat zo de zin van het leven nog is. Zo erg was het dus. Uiteindelijk is het weer goed gekomen. Die tong is bestraald, de pijn is verdwenen en hij verwacht binnenkort weer aan het werk te gaan.

Dat is wel iets om dankbaar voor te zijn, hoorde ik mij mijns ondanks zeggen. En Duco beaamde dat volmondig.

Opnieuw geboren?

Natuurlijk vroeg ik Duco ook naar zijn moeder, mijn tante Rini, inmiddels 98 jaar (terzijde: voor Trouw-lezers: jaren geleden was zij veelvuldig ingezondenbrievenschrijfster. En heel vaak werden die brieven geplaatst. Klimaatdramster avant la lettre zonder wrokkig te zijn. Maar wrok was haar altijd al vreemd.

Na het overlijden van haar man, mijn oom Ton, zo'n 15 jaar geleden, vereenzaamde zij en werd uiteindelijk depressief. Na hevig verzet is zij, toen het echt niet meer ging, naar een verpleeghuis gegaan. En een wonder geschiede: waar niemand zelfs maar aan had durven denken gebeurde: zij leefde enorm op. Zij kreeg weer contact met mensen. Duco vertelde dat zij altijd aardig is voor anderen, met name ook voor het personeel in dat verpleeghuis. Wat lief dat je dat voor mij wilt doen of Wat fijn dat jij vandaag werkt, zegt ze dan. En daar krijgt zij in de vorm van aandacht veel voor terug. Weer viel het woord dankbaar.

Opnieuw geboren?

Toen ik bij de voorbereiding van deze viering met Bert en Joke mijn gedachten over dankbaarheid deelde, reikte Joke mij het boek 'Eindelijk thuis' over Rembrandts De terugkeer van de verloren zoon van Henri Nouwen aan. Henri Nouwen was priester en heeft veel gepubliceerd. Over dankbaarheid schrijft hij onder meer: "... dankbaarheid is het tegenovergestelde van wrok. Wrok en dankbaarheid kunnen niet samen bestaan, want wrok verhindert dat je het leven ziet en ervaart als een geschenk. Mijn wrok fluistert mij in dat ik niet ontvang wat ik verdien. Wrok manifesteert zich altijd in afgunst.

Daarentegen stijgt de dankbaarheid uit boven het niveau van verdienen en krijgen. Zij leert mij de waarheid verstaan dat alle leven pure gave is. In het verleden zag ik dankbaarheid altijd als een spontane reactie op het ontvangen van een geschenk. Nu realiseer ik me, dat dankbaarheid ook als vorm van discipline kan worden beleefd. De discipline van dankbaarheid is de nadrukkelijke inspanning om te erkennen, dat alles wat ik ben en alles wat ik bezit, mij geschonken is, als liefdesgaven die met vreugde mogen worden gevierd. Dankbaarheid als discipline houdt een bewuste keuze in. Ik kan ervoor kiezen om dankbaar te zijn, zelf wanneer ik me gekrenkt en afgewezen voel. Het is verbazingwekkend hoeveel gelegenheden er zich voordoen waarin ik kan kiezen voor dankbaarheid in plaats van een jammerklacht, aldus Henri Nouwen.

Dat lezende en door dat gesprek met Duco realiseerde ik mij dat ik mij in de afgelopen jaren bewust werd van gevoelens van wrok en mijzelf daarin beter tot de orde kan roepen. Dat vergt discipline en scheidt ruimte om dankbaar te kunnen zijn. En om dat in vreugde te vieren.

Toen ik het voorgaande nalaag zag ik dat ik een paar keer na een zin met het woord dankbaar of dankbaarheid schreef Opnieuw geboren. Ik schreef daar steeds een vraagteken achter. En misschien is dat het wel: dat als je de discipline van dankbaarheid leert beheersen, dat een vorm van opnieuw geboren kan zijn.

♪ Die mij droeg

VLB 239

Voorbeden (afgewisseld door: Keer U om)

w.o. God, moeder, vader van het lieve licht

We kunnen het niet meer aanzien soms, de blijvende droogte in delen van oost-Afrika, de hongersnoden, eindeloze stoeten vluchtelingen op zoek naar plek om te wonen en te verbouwen, stervend vee.

Smeltende gletschers en stijgende zeespiegels.

Wij, die nog zoveel luxe hebben aan drinkwater en leefbaar en mild klimaat zijn blij met de afspraken die gemaakt zijn op de klimaattop, elders is al zo voelbaar en zichtbaar wat verloren gaat.

Geef ons mensen de moed onze verantwoordelijkheid te dragen, ook al voelen wij wellicht nog niet aan den lijve wat er gebeurt.

Een gebed om vrede, een gebed om gedrag dat bijdraagt aan een leefbare wereld.

Amen

♪ Tafellied: Huis van ontmoeten Map 104

Breken en delen

♪ Onze Vader Map 119

Reactie, collecte (bestemd voor Straatpastoraat)

♪ Dans van de zee Map 56